

Ольга Орлова

НЕСКІНЧЕНА ПРОЗОРА ЛІНІЯ ВОЛОДИМИРА БЕРНАЦЬКОГО

Творча людина чуттєво реагує на все, з чим стикається, що бачить, чує, чого торкається. Вона гостро відчуває сталість і змінність форм, кольорів, матеріалу й здатна до безмежності продовжити життя зрізаної квітки або передати плинність каменю. Але однієї чуттєвості для митця замало – так вважає полтавський художник, відомий аквареліст Володимир Бернацький. Творчою людину робить поєднання, здавалося б, несумісного – глибоких почуттів із не менш глибоким аналітизмом. Таке оксюморонне поєднання в союзі з професійними навичками (ремісництво, за словами майстра) розкриває сутність творчості. Коли В. Бернацький говорить про творчість, виказує своє розуміння природи живопису, таємниці композиції, колористики, то менш за все він спирається на свої роботи. Усі його приклади – з улюблених А. Матісса, П. Клеє, Г.-С. Мура, Г. Клімта, Е.-А. Бурделя, К. Моне, О. Ренуара, К. Малевича, В. Кандинського, М. Фешина, В. Кричевського. Саме творчість цих художників є втіленням чуттєвості та аналітизму, коли глибоке переживання здатне обернутися новою мистецькою формою.

Якщо спробувати одним словом схарактеризувати аквареліста Володимира Бернацького, то це – “інтелігентність”. Добре відома всім категорія для позначення особливого соціального та етичного статусу не така вже проста, якщо намагатися розкрити її сутність. Що робить людей інтелігентними – освіта чи вихованість, інтелект чи мудрість, небайдужість чи поміркованість? Над пріоритетами цього поняття можна розмірковувати довго. Але інтелігентність художника Бернацького відчуваєш інтуїтивно, навіть не знаючи про його унікальні знання історії та теорії мистецтва, про вищу художню освіту, отриману у Львівському поліграфічному інституті... Якби я хотіла навчитися малювати – пішла б саме

до нього. І не тому, що він має великий досвід ведення індивідуальних занять, і не тільки тому, що може годинами розповідати про закони й секрети живопису, а тому, що тільки справжній художник-інтелігент зможе побачити нову лінію у творчості іншої людини й допомогти їй розвинути.

А ще художник Бернацький володіє таємницями давнього мистецтва акварелі. Акварельний малюнок нагадує мистецький Схід. Тоненьким пензликом маляр неспішно веде прозору лінію, яка раптово перетворюється на листок, дерево, завиток хвилі або пагоди. Папір, вода, фарба – це досконало пізнані давнім мистецтвом речі, які здатні не тільки зобразити найменшу подробицю рослинного світу, а й висловити найголовніше – філософію людської самості – її особистісної цінності. На давніх китайських акварелях відсутня перспектива, бо обмежує споглядання світу одним кутом зору. Автор нічим не виказує своєї присутності,

залишаючись на картині непоміченим і водночас – всевидючим. Мистецтво акварелі – це збереження давньої філософії самодостатності усього живого та неживого й відкриття нових змістів кольору, його швидкості в заповненні паперових пустот...

Володимир Нифонтович виріс на Поліссі, природа цього краю і зараз проглядається в густій зелені його пейзажів, які зберігають запахи дитинства – грибів, лісу, квітів. Дитячі враження – найстійкіші, у свій час це довів класичним романним прикладом Марсель Пруст, коли смак тістечка викликав цілу низку спогадів у його героя: “Тільки-но час з розкришеним тістечком торкнувся мого піднебіння, я здригнувся, відчувши, ніби в мені діється щось незвичайне. Якесь окремішне, невмотивоване раювання наринило на мене... всі квіти в нашому садку і в парку пана Сванна, латаття Вівонни, добрі міщани, їхні оселі, церкви, ціле

Комбре з його околицями – все, що наділено формою і ядерне, все це зринуло – місто і садки – з моєї філіжанки чаю” [2, с. 43]. Цитата пояснює процес творчості, коли одне чуття пробуджує уявну картину, сповнену речей, кольорів, запахів, смаків. Враження від пейзажів Бернацького – подібне: здається, що вони постають із пам’яті, а не написані з природи довгими часами етюдних спостережень. Художник пише природу не зсередини, а наче відступивши на крок (чи роки?) від неї. Точку зору митця важко розпізнати, він наче проводить межу – іноді водну – між собою і тим природним світом, який змальовує. Ця яскраво простежується в роботі “Над Ворсклою” (1980). Вода як ідеальна дзеркальна поверхня повторює обриси й рухи дерев, хаток, високих берегів із розписаними “в горох” річними ластівками. Дзеркальність води на акварелі відчувається живою, адже переливається в одному ритмі з рухами велетенських осик, які закривають увесь небосхил небесного відлуння. На акварелі “Після дощу” (1998) річка лише вгадується між зеленими пагорбами, але вона рухає цілий природний простір. За її течією пливають дерева, наче наповнені повітрям вітрильники... Автор не просто милується краєвидом, його рухлива прозора лінія шукає миті гармонії (у щасті, бурі, спокої?). Пейзажі художника динамічні, що досягається кольоровими переходами, примхливими змінами відтінків. Барви осені на однойменній роботі художника (2007) грають своєю ніжною мелодією (як тут не згадати Поля Верлена!), котра розпочинається несміливою брунатною нотою, підхоплюється клавішною гамою жовто-зеленого й закінчується могутнім теракотовим акордом – останнім у цього річного листяному житті природи.

Вода – сакральна річ для аквареліста, якщо причарувала своєю плинністю і безперервністю і стала благодатним творчим джерелом. Свій фільм про творчість художника відома полтавська поетка й журналістка Людмила Нестуля не випадково назвала “Тінь води”, вкладаючи в цю магічну формулу всю силу стихії, здатну в умілих руках бути співворцем. На акварелях В. Бернацького вода приборкана, лише її тінь лягає на ті потрібні

пустоти, які відчуває і бачить сам автор. У своїх пейзажних роботах художник іде шляхом експериментів, наслідуючи улюблених майстрів, адже більшість із них – ті, хто руйнував традиційні форми, шукав нового, незвичного. Низка робіт полтавського майстра виконана в повній гармонії з імпресіоністичними теоріями, які надають перевагу відчуттям над предметним зображенням. Лабіринти кольорової плоти від інтенсивно-тривожного до прозоро-врівноваженого діють на глядача енергією змін, контрастів, демонструють переваги загального настроювання над фігурами та речами. Німецький мистецтвознавець О. Вальцель писав: “Імпресіоніст зображує безформність і неясність навіть там, де їх немає, що підтверджує думку про імпресіонізм як мистецтво короткозорих” [1, с. 39]. Роботи В. Бернацького – це довіра до глядача, який здатен віднайти і побачити на картині свій власний твір, домисливши та домалювавши його залежно від настрою, вражень, відчуттів. Сприйняття кольорів та

образів імпресіоністичних робіт художника “Сутінки” (1999), “Настрій” (1998) відбувається не на полотні, а в оці того, хто на нього дивиться. На акварелі “Сутінки” головний простір займає водяна поверхня, на якій угадуються небо, рослини, останні промені сонця. Темні вертикальні лінії вносять у пейзаж відчуття тривоги. Це не засинання природи, а навпаки – пробудження її первісної містичної сили. Це вхід у людську підсвідомість, що своєю темною глибиною завжди асоціюється з водою. Для акварелі “Настрій” не потрібні ні натяки на космогонічну стихію, ні конкретні предмети – лише згущення кольорових абстракцій, які плавно або контрастно співіснують у межах заданих ліній. Кожна вертикаль чи горизонталь графічно обмежує пофарбований простір для заповнення його власними імпресіями глядача.

Художник любить писати квіти, на акварелях вони напрочуд свіжі й пружні. Білі, жовті, червоні тюльпани В. Бернацького пробуджують весняні враження, коли кожна пелюстка сповнена живої рослинної вологи, що циркулює квітковими капілярами. Бутоницибулинки переливаються жовтим, білим, зеленуватим, але в заключному акорді перемагає враження вогненного вибуху, як у роботі “Червоні тюльпани” (2000). Весняна ніжність домінує в іншій композиції – “Весна. Натюрморт” (1997), де всі живі й неживі речі вишикувалися в одну лінію. Художник любить нерівні поверхні неживих речей, зображених на натюрмортах, – скляні грані, вигнуті ручки або тоненькі шийки. Іноді пише на спеціально пожмаканому папері, що додає нових нерівностей, які можна заповнити водою й фарбами. Але весняний натюрморт не акцентований на поверхнях і фактурі – він просто прозорий. Предмети й рослини віддзеркалюються та від-

люнюються, що створює унікальну глибину й гармонію композиції в обрамленні розлитого молочного кольору.

До акварельної творчості художник прийшов шляхом випробування себе в живописі, графіці, плакатному мистецтві, дизайнері шрифтів. У кожній своїй малярській спробі

В. Бернацький залишав власне слово. Його знахідками як шрифтиста досі користуються художники, а дизайн логотипів торговельних марок, фірмових знаків навіть необізнану людину вражає оригінальністю задуму й точністю виконання. “У нашій країні ще просто не вміють оцінити та правильно використовувати цей вид творчості”, –

говорить художник, значно пом’якшуючи ті ситуації, у яких часто опинявся через нечесне використання й пряме порушення авторських прав.

У Полтаві Володимир Нифонтович Бернацький із 1950-х років, знає і любить її історію, архітектуру, людей. “Як тебе не любити”, якщо гуляв полтавськими вулицями й парками з малими донею та сином, робив музеї та виставкові зали, ходив у гості, а потім відкривав меморіальні дошки на будинках своїх мистецьких учителів і старших друзів!.. Мистецькою стежиною батька пішов і син Юрій: зараз він успішно працює художником-дизайнером у Санкт-

Петербурзі. Але найбільший дарунок від дітей – онуки: художник Бернацький – тричі дідусь.

Особливою сторінкою його творчого життя залишається робота в Художньому фонді, спогади про яку – це спогади про молодість. Була робота, ідеї, зухвалість у бажанні змінити мистецтво уславлення й постійного перебільшення. Хотілось у сучасне мистецтво внести справжнє життя й живі почуття, якими завжди був сповнений світовий живопис у кращих своїх проявах. На фотографії тих часів – молоді Володя Бернацький і Микола Підгорний: їх і досі об'єднують спільні справи й теплі стосунки... А ще на фото легко вгадуються настрої тих років. Підгорний стоїть як тореадор перед виходом на сцену, вся публіка біля його ніг, а він височіє над усіма, чекаючи на квіти й овації. Бернацький скромно сидить унизу, але іронічний погляд на зроблену роботу (художники робили тоді музей м'ясо-молочного технікуму) видає розуміння її мистецького масштабу. Цілих вісім років цих молодих "бітлів" не допускали до офіційного членства в Художньому фонді саме за довге волосся. Пропонували спочатку поголитися та постригтися, а потім приходити в солідну організацію. Зараз друзі з гордістю

згадують, що були прийняті до сонму саме в такому вигляді, як на фотографії 1973 року, і це була справжня перемога сучасного над традиційним. Життя довело, що і у творчості ці художники завжди залишаються собою.

Володимир Бернацький – людина відома в Полтаві, його знають як тонкого аквареліста, дизайнера, графіка й плакатиста, теоретика

мистецтва і барда-гітариста. На музичні таланти митця натякає натюрморт "У майстерні художника" (2007), де поряд із мольбертами й підрамниками причаїлася мандоліна. Ця робота в певному сенсі програмова для художника. Його улюблені натюрмортні сосуди, які так вільотно живуть на багатьох полотнах, скупчилися тут на зовсім маленькому просторі. У майстерні – це вже не філігранні сосуди, а мистецькі атрибути, які втратили на певний час свою художню образність. Темні стіни "творчої лабораторії" несуть враження замкненого простору, на якому білими плямами-проходами світяться вікна: одне справжнє, а інші – чисті, ненаписані роботи, які ще чекають своєї черги на продовження прозорої лінії Володимира Бернацького.

Література

1. Лосев А. Ф. Теория стиля у модернистов / А. Ф. Лосев // Литературная учеба. – 1988. – № 5. – С. 153–160.
2. Пруст М. На Сваннову сторону; [пер. з фр. А. Перепаді] / М. Пруст. – Тернопіль, 2005. – 532 с.

